

Postanowienie z dnia 19 lutego 2007 r.

I UZ 46/06

W terminie określonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest ponowne wniesienie skargi kasacyjnej w przypadku, gdy pierwsza skarga została odrzucona z powodu braków konstrukcyjnych.

Przewodniczący SSN Teresa Flemming-Kulesza, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Roman Kuczyński.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 19 lutego 2007 r. sprawy z odwołania Stanisława F. przeciwko Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego-Oddziałowi Regionalnemu w O.W. o prawo do jednorazowego odszkodowania, na skutek zażalenia ubezpieczonego na postanowienie Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu z dnia 16 stycznia 2006 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżone postanowienie.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kaliszu postanowieniem z 16 stycznia 2006 r. [...] odrzucił skargę kasacyjną pełnomocnika ubezpieczonego od wyroku tego Sądu z 29 września 2005 r. W uzasadnieniu powyższego postanowienia Sąd stwierdził, że pełnomocnik ubezpieczonego wniósł 30 listopada 2005 r. skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z 29 września 2005 r. Postanowieniem z 5 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy odrzucił tę skargę na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. W dniu 29 grudnia 2005 r. pełnomocnik odwołującego się złożył ponowną skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z 29 września 2005 r., która odpowiadała wymaganiom określonym w art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy podniósł, że badanie skargi kasacyjnej przez sąd drugiej instancji obejmuje - poza samą jej dopuszczalnością w konkretnej sprawie (w aspekcie przedmiotowym i podmiotowym) - także zachowanie ustawowych wymagań kon-

strukcyjnych. Przepis art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c. określa wymagania formalne, jakim powinna odpowiadać skarga kasacyjna. Kontrola, czy wymagania te zostały spełnione, pozostaje w gestii sądu drugiej instancji i jest obowiązkiem tego sądu wynikającym z art. 398⁶ § 1 i 2 k.p.c. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej określony został w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Oznacza to, że we wskazanym przez ustawę przedziale czasowym skarga kasacyjna znajduje się w pełnej dyspozycji strony, wyrażającej się w możliwości jej modyfikacji czy cofnięcia. Sąd podkreślił, że strona jest uprawniona do wniesienia tylko jednego środka zaskarżenia, tj. jednej skargi kasacyjnej. Według Sądu, wniesiona w otwartym terminie (art. 398⁵ § 1 k.p.c.) skarga kasacyjna jest skargą właściwą (choćby częściową), zaś dalsze czynności strony zmierzają tylko i wyłącznie do jej uzupełnienia. Jeżeli wniesiona z zachowaniem przepisanej terminu skarga kasacyjna dotknięta jest brakami formalnymi co do jej treści, czyli tzw. brakami co do elementów konstrukcyjnych przewidzianych w art. 398⁴ § 1 k.p.c., strona skarżąca może z własnej inicjatywy uzupełnić te braki przed upływem terminu do wniesienia skargi kasacyjnej. Do czasu upływu tego terminu strona ma także uprawnienie do zmiany treści wniesionej już skargi kasacyjnej. Nie oznacza to jednak, że Sąd drugiej instancji, właściwy do badania skargi, powinien - do czasu upływu terminu do wniesienia tego nadzwyczajnego środka zaskarżenia - powstrzymać się od podjęcia decyzji w przedmiocie dopuszczalności skargi kasacyjnej dotkniętej brakami nieusuwalnymi co do elementów określonych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. Według Sądu Okręgowego, z chwilą wniesienia skargi kasacyjnej Sąd powinien podjąć czynności właściwe dla ustalenia, czy środek zaskarżenia odpowiada ustawowym wymaganiom umożliwiającym nadanie mu biegu, a w przypadku stwierdzenia, że dotknięty jest on brakami nieusuwalnymi (co do wymagań z art. 398⁴ § 1 k.p.c.), powinien wydać postanowienie o jego odrzuceniu na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Okręgowy stwierdził, że stan pozostawiania skargi kasacyjnej w sferze pełnej dyspozycji strony w otwartym terminie do jej wniesienia ustaje z chwilą powstania skutku procesowego wadliwej skargi kasacyjnej, jakim jest jej odrzucenie. Sąd nie ma obowiązku wyczekiwać z podjęciem decyzji o odrzuceniu skargi kasacyjnej aż do upływu terminu do jej wniesienia, dyspozycyjność strony w zakresie wniesionego środka zaskarżenia kończy się z chwilą nastąpienia skutku procesowego wadliwej czynności procesowej (odrzućenia skargi kasacyjnej). Postanowieniem z 5 grudnia 2005 r. Sąd Okręgowy odrzucił wniesioną w rozpoznawanej sprawie skargę

kasacyjną na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. Decyzja Sądu nie była kwestionowana przez skarżącego i nie była przedmiotem postępowania przewidzianego w art. 394¹ § 1 k.p.c., a wskutek niezaskarżenia orzeczenie to stało się prawomocne. Zatem od daty uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej istnieje w tym przedmiocie przesłanka prawomocności rzeczy osądzonej (*res iudicata*) wywołująca niedopuszczalność i bezskuteczność wszelkich czynności procesowych mających za przedmiot stan rzeczy objęty ich zakresem.

W ocenie Sądu Okręgowego bezskuteczne pozostaje ponowne sporządzenie skargi kasacyjnej i jej wniesienie w ustawowym terminie ze względu na to, że wadliwa czynność procesowa (wniesienie skargi kasacyjnej „dotkniętej wadami z art. 398⁴ § 1 k.p.c.” i jej odrzucenie na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c.) niweczy zasadę dyspozycyjności poprzez merytoryczne rozpatrzenie dopuszczalności skargi kasacyjnej, podlegające kontroli w trybie art. 394¹ § 1 k.p.c. Ponowna skarga kasacyjna, wniesiona 29 grudnia 2005 r., jako niedopuszczalna podlegała odrzuceniu.

Powyższe postanowienie zaskarżył zażaleniem pełnomocnik ubezpieczonego. Wnosząc o uchylenie zaskarżonego postanowienia, zarzucił, że zostało ono wydane z obrazą art. 398⁶ § 2 k.p.c. W uzasadnieniu zażalenia pełnomocnik podniósł, że w terminie ustawowym wniósł skargę kasacyjną spełniającą wymagania określone w art. 389⁴ § 1 k.p.c. W związku z tym nietrafne są twierdzenia Sądu Okręgowego dotyczące „zarówno rzekomej utraty wniesienia przedmiotowej skargi kasacyjnej, jak i teza o wywołaniu skutku *res iudicata* przez wcześniejsze postanowienie” o odrzuceniu skargi. Jednocześnie pełnomocnik ubezpieczonego zwrócił uwagę, że w powagę rzeczy osądzonej są wyposażone tylko orzeczenia rozstrzygające sprawę co do istoty (merytoryczne). Nie „korzystają” natomiast z powagi rzeczy osądzonej postanowienia, które kończą postępowanie w sprawie i to także wówczas, gdy są prawomocne, tj. gdy nie przysługuje od nich żaden środek odwoławczy ani inny środek zaskarżenia. Istnienie takich postanowień nie stanowi przeszkody do ponownego rozpatrzenia tej samej sprawy formalnej. Zdaniem skarżącego, wydane postanowienie o odrzuceniu skargi kasacyjnej z powodu braków konstrukcyjnych nie może niweczyć prawa strony do wniesienia przed upływem ustawowego terminu nowego środka zaskarżenia. Zaskarżonego postanowienia nie uzasadnia przyjęta przez Sąd koncepcja „stanu ograniczenia dyspozycyjności terminem”. Skarżący podniósł także, że przedmiotowa skarga kasacyjna mogła zostać odrzucona wyłącznie z przyczyn określonych w art. 398⁶ § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie jest uzasadnione. W rozpoznawanej sprawie bezsporne było, że pełnomocnik ubezpieczonego otrzymał odpis wyroku Sądu drugiej instancji wraz z uzasadnieniem 31 października 2005 r. W dniu 30 listopada 2005 r. skarżący złożył skargę kasacyjną, która została odrzucona postanowieniem Sądu Okręgowego z 5 grudnia 2005 r. ze względu na to, że była dotknięta brakami nieusuwalnymi (art. 398⁴ § 1 k.p.c. w związku z art. 398⁶ § 2 k.p.c.). W dniu 29 grudnia 2005 r. (a zatem z zachowaniem ustawowego terminu do wniesienia skargi kasacyjnej) pełnomocnik ubezpieczonego złożył ponownie skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego, która odpowiadała wymoganiom określonym w art. 398⁴ § 1 i 2 k.p.c. Sąd Okręgowy uznał jednak, że ponowne wniesienie skargi kasacyjnej było bezskuteczne i odrzucił skargę postanowieniem z 16 stycznia 2006 r.

Niektóre przytoczone w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia argumenty Sądu drugiej instancji są trafne. Należy w szczególności zgodzić się z poglądem wyrażonym przez Sąd Okręgowy, że Sądowi Najwyższemu może być przedstawiona przez sąd drugiej instancji tylko jedna skarga kasacyjna tej samej strony procesowej. Nie można jednak zgodzić się z zawartym w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia stanowiskiem, wedle którego od daty uprawomocnienia się postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej istnieje w tym przedmiocie „przesłanka prawomocności rzeczy osądzonej (*res iudicata*), wywołująca niedopuszczalność i bezskuteczność wszelkich czynności procesowych mających za przedmiot stan rzeczy objęty ich zakresem”. Powaga rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) jest bowiem cechą przypisaną - co trafnie podnosi w zażaleniu pełnomocnik ubezpieczonego - tylko tym orzeczeniom sądu, które zawierają rozstrzygnięcia co do istoty sprawy, a więc w procesie tylko wyrokom i nakazom zapłaty (art. 353² k.p.c.), a w postępowaniu nieprocesowym postanowieniom orzekającym co do istoty sprawy. Zgodnie z art. 366 k.p.c., wyrok prawomocny ma powagę rzeczy osądzonej tylko co do tego, co w związku z podstawą sporu stanowiło przedmiot rozstrzygnięcia, a ponadto tylko między tymi samymi stronami. Powaga rzeczy osądzonej łączy się z materialnoprawnymi skutkami rozstrzygnięcia (orzeczenia) sądu co do istoty sprawy.

W art. 366 k.p.c. mowa jest wyraźnie o wyroku, podczas gdy w pozostałych przepisach tego samego rozdziału Kodeksu postępowania cywilnego (noszącego

tytuł „Prawomocność orzeczeń”) mówi się ogólnie o orzeczeniach. Jeżeli sąd nie wydał orzeczenia co do istoty sprawy, to nie można mówić o powadze rzeczy osądzonej. Oznacza to, że postanowienie, którym po raz pierwszy została odrzucona skarga kasacyjna wniesiona przez pełnomocnika ubezpieczonego, nie rodziło skutku powagi rzeczy osądzonej, a zatem postanowienie o jej odrzuceniu nie stało na przeszkodzie ponownemu wniesieniu przez tę samą stronę w terminie do zaskarżenia (art. 398⁵ § 1 k.p.c.) kolejnej skargi kasacyjnej. Inaczej mówiąc, okoliczność, że sąd już raz orzekł prawomocnym postanowieniem w przedmiocie odrzucenia skargi kasacyjnej nie wyklucza możliwości wniesienia „nowej” skargi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 września 2005 r., V CZ 100/05, niepublikowane). W terminie określonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest ponowne wniesienie skargi kasacyjnej w przypadku, gdy pierwsza skarga została odrzucona z powodu nieusunięcia w terminie braków, o jakich mowa w art. 398⁴ § 2 k.p.c. (postanowienie SN z 21 grudnia 2005 r., I UZ 35/05, OSNP z 2006 r., nr 23-24, poz. 373), albo z powodu niepodlegających usunięciu braków konstrukcyjnych.

Trafnie Sąd Okręgowy zwrócił uwagę na możliwość skutecznego usunięcia wad konstrukcyjnych skargi kasacyjnej przed upływem terminu do jej wniesienia (stanowisko takie zostało wyrażone przez Sąd Najwyższy, między innymi, w postanowieniach: z 29 sierpnia 2001 r., IV CZ 118/01, OSNC 2002 nr 2, poz. 29, z 20 listopada 2001 r., III CZ 109/01, niepublikowane, z 13 grudnia 2002 r., IV CZ 181/02, niepublikowane, z 5 stycznia 2006 r., I PZ 25/05, OSNP 2007 nr 1-2, poz. 14). Sąd drugiej instancji jest obowiązany dokonać kontroli zachowania przez skarżącego wymagań skargi kasacyjnej niezwłocznie po jej wniesieniu, bez wyczekiwania na upływ terminu przewidzianego w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Strona, która wniosła skargę kasacyjną dotkniętą brakami w zakresie elementów konstrukcyjnych, może zatem skutecznie uzupełnić wspomniane braki, jeżeli uczyni to nie tylko przed upływem terminu z art. 398⁵ § 1 k.p.c., lecz także przed wydaniem przez sąd drugiej instancji postanowienia o odrzuceniu skargi nieodpowiadającej wymaganiom określonym w art. 398⁴ § 1 k.p.c. Wydanie postanowienia odrzucającego skargę kasacyjną, która nie czyniła zadość wymaganiom przewidzianym w art. 398⁴ § 1 k.p.c., niweczy skutki procesowe związane z jej wcześniejszym wniesieniem. Innymi słowy, prowadzi do utraty substratu, który mógłby ulec uzupełnieniu (poprawieniu). Jeżeli doszło do wydania postanowienia o odrzuceniu skargi kasacyjnej, a nie upłynął jeszcze termin przewidziany w art. 398⁵ § 1 k.p.c., strona może sporządzić i wnieść przed upływem tego terminu „nową” skargę

kasacyjną odpowiadającą wszystkim wymaganiom określonym w art. 398⁴ § 1 k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 11 stycznia 2006 r., III CZ 104/05, niepublikowany, z 18 lutego 2005 r., V CZ 176/04, niepublikowane).

Mając powyższe na uwadze, odmiennie niż uczynił to Sąd Okręgowy należało ocenić skuteczność „kolejnej skargi kasacyjnej”, wniesionej przed upływem dwumiesięcznego terminu do jej wniesienia (art. 398⁵ § 1 k.p.c.), a po prawomocnym odrzuceniu „pierwszej skargi kasacyjnej”. Bezpodstawnie Sąd Okręgowy uznał, że ponownie sporządzona skarga kasacyjna, niezawierająca braków formalnych, wniesiona w ustawowym terminie jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu.

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że od wydanego przez sąd drugiej instancji prawomocnego wyroku lub postanowienia w przedmiocie odrzucenia pozwu albo umorzenia postępowania kończących postępowanie w sprawie strona może wnieść skargę kasacyjną w terminie określonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. Żaden z tych przepisów nie zawiera wyłączenia dopuszczalności wniesienia przez tę samą stronę ponownej skargi kasacyjnej w przypadku odrzucenia pierwszej, jeżeli ta druga zostanie złożona w terminie otwartym do zaskarżenia. Prawomocne postanowienie o odrzuceniu skargi niweczy wszelkie skutki procesowe związane z jej wcześniejszym wniesieniem i jest dla sądu wiążące z mocy art. 365 § 1 k.p.c. Wcześniej wniesiona prawomocnie odrzucona skarga kasacyjna jest zatem bezskuteczna i nie istnieje procesowa możliwość przywrócenia jej skuteczności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2005 r., I UZ 35/05, OSNP 2006 nr 23-24, poz. 373). Skoro pierwsza czynność procesowa w postaci wniesienia skargi kasacyjnej okazała się bezskuteczna, nie ma przeszkód do ponownego dokonania tej czynności procesowej - wniesienia skargi kasacyjnej. Słusznie zwrócił Sąd Okręgowy uwagę na to, że od jednego zaskarżalnego orzeczenia stronie przysługuje tylko jeden - skutecznie wniesiony - środek zaskarżenia. W razie wcześniejszego prawomocnego odrzucenia tego środka, ponowne dokonanie tej czynności procesowej nie oznacza więc wniesienia „drugiego środka zaskarżenia” w tej samej sprawie, lecz wniesienie środka zaskarżenia przysługującego stronie. Dzieje się tak zwłaszcza w sytuacji, gdy po odrzuceniu środka zaskarżenia z powodu nieusuwalnych braków, następuje, z zachowaniem terminu ustawowego, powtórne wniesienie tego środka, niedotkniętego brakami (por. pogląd prawny wyrażony w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 31 maja 2000 r., III ZP 1/00, OSNC 2001 nr 1, poz. 1).

Podsumowując wcześniejsze wywody można stwierdzić, że w terminie określonym w art. 398⁵ § 1 k.p.c. dopuszczalne jest ponowne wniesienie skargi kasacyjnej w przypadku, gdy pierwsza skarga została odrzucona z powodu braków konstrukcyjnych (art. 398⁴ § 1 k.p.c.).

Z powyższych względów Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. orzekł jak w sentencji postanowienia.

=====